

ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИНАХОДІВ В УКРАЇНІ

Сидоренко Олена Миколаївна, доцент кафедри іноземних мов, к.філол.н, доцент, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет»
Яковенко Костянтин Русланович, магістр, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет» м. Маріуполь.

Olena Sydorenko, PhD, Candidate of Science (Philology), Associate Professor of the Department of Foreign Languages, State Higher Educational Establishment «PRIAZOVSKIY STATE TECHNICAL UNIVERSITY»

Kostiantyn Iakovrko, master, State Higher Educational Establishment «PRIAZOVSKIY STATE TECHNICAL UNIVERSITY»

O. Sydorenko, K. Iakovenko Questions of civil protection of inventions in Ukraine.

The article analyzes scientific researches published in scientific periodicals and domestic and foreign media, and legal documents relating to civil protection claims. Necessary qualities of invention for obtaining legal protection in accordance with international standards are specified. The list of laws, regarding copyright issues is shown. The attention is emphasized on the necessity of conformity of the system of protection for objects of intellectual property to domestic needs and international priorities for economic and social development of the state. It is noted that the accumulation of intellectual potential in general, and increasing the numbers of inventions, is considered as the basis for successful business development in the country, which will increase the value of companies, improve their business performance and successful implementation of business projects. Patent as a mean of inventions protection in Ukraine is considered, the benefits of the patent to avoid the possibility of competition at the market are described. Disadvantages, existing in the system of legal maintenance of intellectual property and leading to stoppage of researches in some areas of the national economy are mentioned. A working-out of well-functioning legal framework for intellectual property rights protection through the development and adoption of the Law of Ukraine "On Amendments to Some Laws of Ukraine on Intellectual Property," which would ensure the protection of rights and interests of Ukrainian inventors is suggested.

Сидоренко О.М., Яковенко К.Р. Питання цивільно-правової охорони винаходів в Україні.

У статті зроблено аналіз наукових досліджень, опублікованих у періодичних і наукових вітчизняних і зарубіжних виданнях, та правових документів, що стосуються цивільно-правової охорони винаходу. Вказано на необхідні якості винаходу, щодо отримання правової охорони згідно з міжнародними стандартами. Наведено перелік законів, які стосуються питання авторського права. Зосереджено увагу на необхідність відповідності системи охорони об'єктів інтелектуальної власності як внутрішнім потребам держави, так і міжнародним пріоритетам в інтересах економічного і соціального розвитку держави. Зазначено, що накопичення інтелектуального потенціалу взагалі, та збільшення кількості винаходів, розглядається як основа для успішного розвитку бізнесу в країні, сприятиме збільшенню вартості компаній, підвищенню ефективності їх господарської діяльності та успішній реалізації бізнес проектів. Розглянуто патент як один із засобів захисту винаходу в Україні, описано переваги патенту щодо можливості уникнення конкурентної боротьби на ринку. Згадано про недоліки, які існують в системі правового забезпечення інтелектуальної власності та ведуть до зупинки наукових досліджень в пріоритетних напрямках вітчизняної економіки. Запропоновано створення налагодженої законодавчої бази в галузі захисту прав інтелектуальної власності шляхом розробки і прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності», який мав би забезпечити захист прав і інтересів українських винахідників.

Сидоренко Е.Н., Яковенко К.Р. Вопросы гражданско-правовой защиты изобретений в Украине.

В статье проанализированы научные исследования, опубликованные в периодических и научных отечественных и зарубежных изданиях, и правовые документы, касающиеся гражданско-правовой охраны изобретений. Указано на качества изобретения, необходимые для получения правовой защиты в соответствии с международными стандартами. Приведен перечень законов, которые касаются вопроса авторского права. Сосредоточено внимание на необходимости соответствия системы охраны объектов интеллектуальной собственности как внутренним потребностям государства, так и международным приоритетам в интересах экономического и социального развития государства. Отмечено, что накопление интеллектуального потенциала вообще, и увеличение количества изобретений в частности, рассматриваются как основа для успешного развития бизнеса в стране, что будет способствовать

увеличению стоимости компаний, повышению эффективности их хозяйственной деятельности и успешной реализации бизнес проектов. Рассмотрен патент как одно из средств защиты изобретения в Украине и возможность изобретателя избежать конкурентной борьбы на рынке. Упомянуто о недостатках, которые существуют в системе правового обеспечения интеллектуальной собственности и ведут к остановке научных исследований в приоритетных направлениях отечественной экономики. Предложено усовершенствование законодательной базы в области защиты прав интеллектуальной собственности путем разработки и принятия Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины по вопросам интеллектуальной собственности», который должен обеспечить защиту прав и интересов украинских изобретателей.

Постановка проблеми. В сучасних умовах посиленого зростання рівня конкурентоспроможності на ринку товарів та послуг, при використанні високих технологій у різних сферах виробництва виключне право власника на створений ним винахід набуває все більшого значення. В Україні ще приділяється недостатньо уваги правовому закріпленню охоронних норм інтелектуальної власності, що в свою чергу може привести до відтоку інтелектуального капіталу, як вже накопиченого, так й потенційного в інші країни, що без сумніву буде негативно віддзеркалено на розвитку різних галузей економіки України. Тому, в правовому регулюванні цього питання повинен бути досягнутий компроміс між захистом прав авторів винаходів і можливістю використання результатів їх інтелектуальної діяльності як на користь авторів так і держави. Законодавство про інтелектуальну власність включає не тільки сферу приватного права, а й публічні інститути. Правовий режим винаходів поширюється не тільки на майнові, а й особисті немайнові права, правову регламентацію договорів, особливі способи захисту прав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблеми правової охорони винаходів в Україні, безумовно, привертає увагу всіх тих, хто так чи інакше має справу з винаходами. Це автори різних розробок, їх виробники, представники правової системи, які захищають інтереси сторін, якщо справа вирішується в суді. Науковий аналіз досліджень віддзеркалюється в сучасних працях. На сьогодні маємо ґрунтовні роботи, присвячені вивченню системи цивільно-правової охорони винаходів в Україні. Наприклад, практичний посібник «Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування» [1], який висвітлює організаційно-правові засоби захисту прав інтелектуальної власності; навчальний посібник «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні», де у другому розділі надано увагу особливостям розпорядження майновими правами на винахід, корисну модель, промисловий зразок [2; 66-70]; навчальний посібник П.М. Цибульова «Введення до інтелектуальної власності» [3], в якому ретельно досліджено систему інтелектуальної власності; навчальний посібник В.О. Жарова «Захист права інтелектуальної власності в Україні» [4], де розглянуто систему джерел законодавства України з питань захисту права інтелектуальної власності; В.О. Потехіна у посібнику «Інтелектуальна власність» [5] висвітлює економіко-правові аспекти інтелектуальної власності в умовах глобалізації економіки. Окрім вітчизняних праць в галузі правової охорони винаходів існує багато досліджень науковців з інших країн, вивченням їх досвіду вже займаються українські дослідники.

Мета статті – зробити аналіз наукових досліджень, опублікованих у періодичних і наукових вітчизняних і зарубіжних виданнях, правових документів, що стосуються як інтелектуальної власності в цілому, так і цивільно-правової охорони винаходу зокрема, для оволодіння інформацією на більш глибокому рівні і подальшому їх використанні, спрямованому на вдосконалення правового законодавства в галузі охорони прав інтелектуальної власності.

Результати дослідження. Для отримання правової охорони згідно з міжнародними стандартами та статтею 27 Угоди ТРІПС [6] винахід має бути дійсно новим, мати винахідницький рівень і промислово придатними. Реєстрація прав на винаходи регулюється рядом міжнародних угод і договорів, які не допускають визнання винаходу

непатентоздатним тільки тому, що він належить до тієї або іншої галузі техніки. [1]. Перед винахідником завжди була проблема промислової придатності, для вирішення якої він був повинен довести що його винахід має практичне застосування. Чисто розумові процеси не розглядаються як патентоздатні, тому вони не є винаходами. Як приклад проблеми, яка потребує охорони, можуть розглядатись комп'ютерні програми, які, як правило, не вважаються патентоздатними, тому що представляють собою розумовий процес. Але, безперечно є об'єктом, який має потенційну патентоздатність, коли подається заявка на видачу патенту на винахід, об'єктом якого є щось більше, ніж просто алгоритм. Одже, нові способи ведення бізнесу, які задовольняють критеріям винахідницького рівня та промислової придатності повинні підлягати правовій охороні. Наведені приклади та деякі інші, які також мають у наявності результат інтелектуальної праці ще потребують дослідження, щодо питання надання правової охорони. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [7] у статті 6 зазначає, що правова охорона надається винаходу, що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності. Такий підхід відповідає міжнародним стандартам, що акцентують увагу не на будь-яких критеріях винаходу, а лише на тих, наявність яких необхідна для надання йому правової охорони. Вже створено законодавчу базу з питань охорони окремих об'єктів інтелектуальної власності, яка в цілому забезпечує нагальні потреби суспільства у цій сфері. Прийнято Закони України «Про охорону прав на сорти рослин» [8], «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [9], «Про охорону прав на промислові зразки» [9], «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [10], «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» [11], «Про друковані засоби масової інформації» [12], «Про телебачення і радіомовлення» [13], «Про видавничу справу» [14], «Про рекламу» [15] та деякі інші також стосуються питання авторського права.

Закріплення прав на результати інтелектуальної діяльності за певною особою забезпечує їй абсолютні права на подальше використання таких результатів, у тому числі й у конкретних об'єктах. Самі ж об'єкти можуть бути реалізовані на ринку, та змінювати власника. Однак права на результати інтелектуальної діяльності, що складають основу цих об'єктів, зберігаються за правовласником, що не дає законних підстав іншим особам продавати, копіювати або вільно використовувати ці об'єкти без його дозволу.

В інтересах економічного і соціального розвитку нашої держави, система охорони об'єктів інтелектуальної власності повинна відповідати як внутрішнім потребам держави, так і міжнародним пріоритетам. Закони спрямовані на їх охорону, повинні ефективно забезпечувати моральні та економічні права авторів на результати інтелектуальної діяльності, стимулювати творчу активність людей, застосувати її результати на користь держави, а також заохочувати чесну торгівлю. Тому охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності існує сьогодні у всіх країнах світу. Економічний розвиток не може бути ефективним без подальшого підвищення ролі такої важливої складової як права інтелектуальної власності. Верховною Радою України було прийнято Закон «Про інноваційну діяльність» [16], в якому визначено форми стимулювання державою інноваційних процесів і узгоджено курс на підтримку інноваційного розвитку економіки України. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [17] визначає правові, економічні та організаційні засади формування й реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні. Змістом закону визначені стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності у різних галузях вітчизняної економіки: від модернізації електростанцій та розвитку нових джерел енергії до охорони і оздоровлення людини і навколишнього середовища та інноваційної культури суспільства. Конституція України, закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», інші закони є правовою основою формування та реалізації норм цивільно-правової охорони винаходів в Україні.

Права на результати інтелектуальної діяльності взагалі та права на винахід окремо лише зарозпочинають розглядати як основу для успішного розвитку бізнесу та класифікувати як інтелектуальний капітал. Накопичення цього потенціалу сприятиме збільшенню вартості компаній, підвищенню ефективності їх господарської діяльності та успішній реалізації бізнес проектів. На базі науково-дослідного центру патентної експертизи створено Український інститут промислової власності, який є підрозділом Державного департаменту інтелектуальної власності. Було створено державний інститут інтелектуальної власності і права. Ці установи мають певні законодавчі повноваження і мають допомагати забезпеченню майнових прав авторів на винахід. Кожен виробник і кожен громадянин України повинні мати можливість узаконити свої права на винаходи та інші права інтелектуальної власності. Тільки створення законодавчої бази в галузі захисту прав інтелектуальної власності здатне вирішити існуючі проблеми і забезпечити конкурентоспроможність української економіки в сучасному світі.

Один із засобів захисту свого винаходу – отримання патенту на його використання. Патенти на винаходи в Україні реєструються і видаються Українським інститутом промислової власності (Укрпатентом). Патент на винахід в Україні діє 20 років. Протягом цього терміну власник патенту має право на монополічне використання запатентованого ним винаходу [18].

Отримання патенту винахідником допомагає уникнути конкурентної боротьби на ринку, надаючи унікальну перевагу перед конкурентами – монополічне право використовувати продукт і забороняти третім особам його використання. У разі порушення прав за патентом на винахід необхідно звертатися в антимонопольний комітет України, або до Господарського суду, в залежності від обставин справи. Якщо претензії власника патенту на винахід визнають обґрунтованими, порушнику буде заборонено використання запатентованого в Україні об'єкта. Також він може бути зобов'язаний відшкодувати збитки, оштрафований або притягнутий до кримінальної відповідальності.

Не зважаючи на існування в Україні механізмів правового забезпечення інтелектуальної власності є безліч питань, на які відсутні відповіді в українському законодавстві, що веде до збитків в пріоритетних напрямках сучасної вітчизняної економіки, зупинки наукових досліджень та відтоку талановитих фахівців. Тому очевидна необхідність розробки і запровадження в Україні ефективної законодавчої і нормативної бази щодо захисту прав інтелектуальної власності. Сучасні потреби надають надзвичайної актуальності створенню системи законів, спрямованих на захист інтелектуальної власності в державі.

Висновки:

Винахід є результатом творчої діяльності людини у будь-якій сфері діяльності. Відмінною ознакою винахідницької діяльності в сучасних умовах економічного розвитку є поєднання розуміння потреб суспільства і використання накопичених знань. Винахід повинен давати нове рішення, невідоме сучасному рівню техніки.

Не зважаючи на існування в Україні певної законодавчої бази у сфері захисту прав на інтелектуальну власність, ми часто стикаємося з проблемами, які обумовлені відсутністю дійсно налагодженої законодавчої бази в галузі захисту прав інтелектуальної власності.

Вирішення цього проблемного питання потрібно здійснити шляхом розробки і прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності», які мав би забезпечити захист прав і законних інтересів від протиправних посягань з можливістю застосування до порушників цивільно-правових санкцій.

Список використаних джерел:

1. Лонг Дорис, Рей Патриція, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування / Дорис Лонг, Патриція Рей, В.О. Жаров, Т.М. Шевелева, І.Е. Василенко, В.С. Дроб'язко // Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007.– 448 с.
2. Дмитришин В.С. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні / В.С. Дмитришин // Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: "Інст. інтел. власн. і права", 2008. – 248 с.
3. Цибульов П.М. Введення до інтелектуальної власності / П.М. Цибульов // Навчальний посібник. – К.: "Держ. інст. інтел. власн.", 2008. – 124 с.
4. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності в Україні / В.О. Жаров // Навчальний посібник. – К.: Інститут інтелектуальної власності", 2006. – 88 с.
5. Потехіна В. Інтелектуальна власність/ В. Потехіна // Навчальний посібник за ред. Дахна І.І. – Київ: ЦУЛ, 2008. – 413 с.
6. Угода ТРИПС. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/981_018
7. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>
8. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин». Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>
9. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>
10. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
11. Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем». Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/621/97-вр>
12. Закон України «Про друковані засоби масової інформації». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>
13. Закон України «Про телебачення і радіомовлення». Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>
14. Закон України «Про видавничу справу». Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/318/97-вр>
15. Закон України «Про рекламу». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр>
16. Закон України «Про інноваційну діяльність». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
17. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
18. Порядок отримання патенту на винахід або корисну модель. Режим доступу: http://patent.net.ua/intellectus/patentbureau_news/about_intellectual_property/1147/ua.html

References (BSI)

1. Long Doris, Rei Patriscia, Zharov V.O., Sheveleva T.M., Vasilenko I.E., Drobyazko V.S. (2007), "Protection of intellectual property rights: international standards and national legislation and their enforcement", ["Zahyst prav intelektual'noyi vlasnosti: normy mizhnarodnogo i natsional'nogo zakonodavstva ta yih pravozastosuvannya"], Practychnyj posibnyk.
2. Dmitrishin V.S. (2008), "Disposal of property rights of intellectual property in Ukraine", ["Rozporyadzhennya majnovymu pravamy intelektual'noji vlasnosti v Ukraini"], Navchal'nyj posibnyk.

3. Tsybul'ov P.M. (2008), "Introduction to Intellectual Property", [Vvedennya do intelektual'noji vlasnosti"], Navchal'nyj posibnyk.
4. Zharov V.O. (2006), "Protection of intellectual property rights in Ukraine", ["Zahyst prava intelektual'noyi vlasnosti v Ukrajinі"], Navchal'nyj posibnyk.
5. Potehina V. (2008), "Intellectual property", ["Intelektual'na vlasnist'"], Navchal'nyj posibnyk.
6. TRIPS Agreement, available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/981_018
7. The Law of Ukraine "About Protection of Rights to Inventions and Utility Models", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>
8. The Law of Ukraine "About Protection of Plant Varieties", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>
9. [The Law of Ukraine "About Protection of Rights to Industrial Designs"](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3688-12), available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>
10. [The Law of Ukraine "About the Protection of Rights of marks for goods and services"](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12), available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
11. [The Law of Ukraine "About the Protection of Rights for Topographies of Integrated Circuits"](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/621/97-bp), available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/621/97-bp>
12. [The Law of Ukraine "About print media"](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2782-12), available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>
13. [The Law of Ukraine "About Television and Radio"](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3759-12), available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>
14. [The Law of Ukraine "About Publishing"](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/318/97-bp), available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/318/97-bp>
15. [The Law of Ukraine "About Advertising"](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/270/96-bp), available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/270/96-bp>
16. The Law of Ukraine "About innovation activity", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
17. The Law of Ukraine "About innovation activity priorities in Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
18. "The procedure for obtaining a patent for invention or utility model", available at: http://patent.net.ua/intellectus/patentbureau_news/about_intellectual_property/1147/ua.html

Keywords: inventive activity, legislation, law, intellectual property, international standards, patent, patentability, legal protection, ownership right.

Ключові слова: винахідницька діяльність, законодавча база, законодавство, інтелектуальна власність, міжнародні стандарти, патент, патентоспроможність, правовий захист, право власника.

Ключевые слова: изобретательская деятельность, законодательная база, законодательство, интеллектуальная собственность, международные стандарты, патент, патентоспособность, правовая защита, право собственника.